

رابطه فساد اخلاقی و توسعه اقتصادی

دکتر سعید کیان پور^{۱*}، سپیده عظیمی^۲، دکتر شهرام فتاحی^۳، دکتر کیومرث سهیلی^۴

۱. گروه اقتصاد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه پیام نور

۲. گروه آمار، دانشکده علوم پایه، دانشگاه پیام نور

۳. گروه اقتصاد، دانشگاه رازی

(تاریخ دریافت: ۹۷/۱۰/۱۰، تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۰۷)

چکیده

زمینه: یکی از مهم‌ترین اهداف اقتصادی کشورها، ایجاد شرایط لازم جهت ارتقاء توسعه اقتصادی مستمر و باثبات است. رفع بنیادی فساد، ترغیب آزادی اقتصادی و حقوق مالکیت در راستای انگیزه‌های عملی توسعه اقتصادی جز با پیوند روزافزون اخلاق اقتصادی میسر نخواهد شد. هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین اخلاق، حقوق مالکیت و آزادی اقتصادی بر توسعه اقتصادی است.

روش: روش پژوهش حاضر کاربردی و از نوع همبستگی است. شاخص‌های کلان اقتصادی آزادی اقتصادی، حقوق مالکیت، شاخص اخلاق و شاخص توسعه اقتصادی کشور ایران به عنوان جامعه آماری انتخاب شده است که سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۱۷ به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شد. ابزار اندازه‌گیری داده‌های بانک جهانی، موسسه فریزر و هریج و موسسه بین‌المللی شفافیت بود. جهت آزمون نیز از روش آماری ARDL استفاده شده است.

یافته‌ها: برازش مدل تحقیق که در برگیرنده یک فرضیه اصلی بود مورد تایید قرار گرفت. اخلاق، آزادی اقتصادی و حقوق مالکیت رابطه معناداری با توسعه یافتگی دارد و در طی زمان اثر شوک‌های وارده تعدیل می‌شود.

نتیجه‌گیری: طبق تخمین مشخص شد تمامی متغیرها در سطح پایدار می‌باشند و توسعه با حقوق مالکیت و آزادی اقتصادی رابطه مثبت و معنادار و با فساد اخلاقی رابطه منفی و معناداری دارد، ضمن اینکه رابطه بلند مدت نیز مورد تایید قرار گرفت.

کلیدواژه‌گان: اخلاق اقتصادی، توسعه اقتصادی، حقوق مالکیت، آزادی اقتصادی

سرآغاز

واقعیت این است که تجمع حقوق مالکیت، آزادی و نبود فساد، مناسب‌ترین نظام حقوقی برای توسعه بازارهای رقابتی^۱ است، زیرا در آن افراد می‌توانند به علت برخورداری از آزادی انتقال دارایی‌ها و به کار گرفتن مبتکرانه استعدادهای خود در نبود فساد، برای کسب درآمد و ثروت بیشتر به رقابت بپردازند^(۱). نظام اقتصادی مبتنی بر آزادی همراه با اخلاق و برخورداری از مالکیت به بهترین وجه، تنها در کشورهای توسعه یافته^۲ قابل تصور است^(۲). از همین رو است که با استقرار یافتن این سیستم، در جوامع اروپای غربی و آمریکای شمالی، اقتصاد این کشورها از شکوفایی بی‌سابقه‌ای برخوردار می‌شوند^(۳). پیش از آنکه اقتصاد به صورت یک علم مدون درآمد مدت‌ها با آموزه‌های اخلاقی همراه بود اما به بهانه جدایی دانش از ارزش به تدریج از آن فاصله گرفت^(۴).

نظریه پردازان سرمایه داری، جریان آزاد اقتصاد^۳ را بهترین سازوکار تامین کننده منافع عمومی^۴ معرفی کردند^(۵). اما با آشکار شدن موردهای شکست بازار^۶، دخالت دولت را برای جبران لازم دانستند، گروهی نیز بازگشت به ارزش‌های اخلاقی را بهترین راه می‌دانند^(۶). به طور تجربی نشان داده شده است اخلاق و اقتصاد، در جوامع امروز، چه در سطح ملی و چه در سطح بین‌المللی، دو قدرت عمده پیش‌برنده شده-اند^(۷). این دو در ترکیب با فن‌آوری‌های نو به طور فزاینده‌ای افکار و رفتار مردم را شکل می‌دهند، برای این که آن‌ها رها نشده، به سرنوشت نامعلومی دچار نشوند، لازم است هر چه بیش‌تر اطمینان حاصل کنیم اخلاق و اقتصاد در مسیر درست حرکت می‌کنند^(۸). هدایت اخلاق و اقتصاد، باید هم از بیرون و هم از درون صورت گیرد. هدایت بیرونی از راه عواملی همچون فشار سیاسی، آیین نامه‌های قانونی، عادات

صاحب نظران از آزادی های واقعی یا قابلیت ها و تعریف توسعه اقتصادی به گسترش دامنه انتخاب های حقوق مالکیت و اخلاق نزدیک است. کار محققان و صاحب نظران نشان دهنده رویکردی است که می تواند به طور مستمر گسترش یابد. دانش و تسلط علمی آن ها در دو زمینه اخلاق و اقتصاد، به طور کامل نمایان است. افزون بر این، آن ها در پی کشف روابط بین اخلاق و اقتصاد در حالت های بسیار پیشرفته و نیز ساختن پل های ارتباطی که دیدگاه های متفاوت دو طرف را به طور متقابل حتی با معنای می سازد، به جست و جو می پردازند. این میدان زنده و پویا است و به شدت به عوامل اقتصادی، بلکه همچنین به دگرگونی های سیاسی و رشد آگاهی از جنگ ارزش ها و تقاضای محیطی و اخلاقی وابسته است. به سبب خصوصیت پدیدار شده، به دست آوردن جنبه های ماندگار اخلاق و آزادی و حقوق مالکیت و پیش بینی رویدادهای توسعه یافتگی، از اجرای آن بسیار مشکل تر است (۱۷). چرا که هر منطقه و کشوری اخلاق و اقتصاد خود را دارد. بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین اخلاق، آزادی اقتصادی و حقوق مالکیت بر توسعه اقتصادی است. همچنین برای این که این ارتباط چند طرفه را تا آن جا که امکان دارد، به طور آشکار و ملموس شناسایی کرد، می توان این فرضیه اصلی را برای تحقیق نظر گرفت که رابطه بین اخلاق، آزادی اقتصادی و حقوق مالکیت در ارتباط با توسعه اقتصادی و رفاه اجتماعی^۸ یک رابطه معنادار می باشد، از این رو چهار متغیر از نظر کمی پیشنهاد می شود. هر یک از سطوح، دربردارنده عوامل با اهداف، منافع و انگیزه های خاص خود است که در الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر بررسی شده است.

روش

روش تحقیق از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر شیوه گردآوری و تحلیل اطلاعات از نوع همبستگی می باشد. جامعه آماری این پژوهش شاخص های بین المللی آزادی اقتصادی، فساد اخلاقی، حقوق مالکیت و شاخص توسعه اقتصادی کشور ایران است. در این پژوهش الگو بر اساس تئوری های مطرح شده به شیوه زیر ارائه شده است (۱۸).

$$\log(\text{COR}) + \gamma \log(\text{IPRI}) + \beta_1 \log(\text{HDI}) = \beta_0 + \beta \log(\text{EF}) + U_{it}$$

جزئیات مربوط به هریک از متغیرها به شرح زیر است:

شاخص توسعه اقتصادی^۹: عبارتست از رشد اقتصادی همراه با تغییرات بنیادین در اقتصاد و افزایش ظرفیت های تولیدی اعم از ظرفیت های فیزیکی، انسانی و اجتماعی. در توسعه اقتصادی، رشد کمی تولید حاصل خواهد شد اما در کنار آن، نهادهای اجتماعی نیز متحول خواهند شد. از جمله شاخص های توسعه اقتصادی شاخص توسعه انسانی^{۱۰} (HDI) است. این شاخص در سال ۱۹۹۱ توسط سازمان ملل متحد معرفی گردید که براساس این شاخص ها محاسبه می گردد؛ درآمد سرانه واقعی (براساس روش شاخص برابری خرید)، امید به زندگی (دربو تولد) و دسترسی به آموزش (که تابعی از نرخ باسوادی بزرگسالان و میانگین سال های به مدرسه رفتن افراد است) (۱۸).

اجتماعی- فرهنگی و آموزش، و هدایت درونی با بهره گیری از عواملی مانند رفتارهای حرفه ای، سازمان های تجاری و تاجران، خود قانونمندی صنایع، پیمان های تجاری و غیره صورت می گیرد. رویکرد بیرونی به تنهایی نمی تواند این هدایت را محقق سازد؛ زیرا از تعهد و التزام درونی تهی است (۹). بسنده کردن به رویکرد درونی نیز به تنهایی کافی نیست؛ زیرا کسب و کار همانند هر بخش اجتماعی دیگر، فقط یک قسمت از پیکره جامعه است و به کنترل اضافی بیرونی نیاز دارد. در عین حال، رویکرد درونی ضرورت بیش تری دارد؛ زیرا عاملان اقتصادی که به آزادی بیش تر علاقه مند هستند، به این سبب، مسئولیت بیش تری را نیز تحمل خواهند کرد (۱۰). این که این بخش باید در مسیر درست حرکت کند، دلیلی برای بیان بُعد اخلاقی، درون قلمرو توسعه اقتصادی است. در این راه، نه تنها رفتار اخلاقی، بلکه تفکر و نظریه اخلاقی یا اخلاق اقتصادی و تجاری به صورت پژوهش علمی با چالش های نامشخصی رو به رو است (۱۱). تحقیقات نشان داده اند هر چه جهانی شدن بیش تر به پیش می رود، چالش های عملی و نظری، بیش تر و پیچیده تر می شوند (۱۲). همان گونه که محققان و صاحب نظران به آن اشاره دارند، افراد باید به یک هم زیستی با کثرت گرایی اخلاقی و اقتصادی متداول برسند و برای میدان اخلاقی مشترک، جهت مقابله با چالش های مشترک بکوشند (۱۳). این میدان مشترک می تواند چیزی شبیه اخلاق جهانی که در سال ۱۹۹۳ به وسیله پارلمان مذاهب جهان پیشنهاد شده است، باشد. با توجه به موقعیت پدید آمده در آغاز قرن ۲۱، آن چه به طور قطع عاقلانه به نظر می رسد، این است که رویکردها به اخلاق و آزادی و مالکیت اقتصادی، رویکردی جهانی باشد و آن را در سطح جهانی جست تا به توسعه اقتصادی رسید (۱۴). رابطه اخلاق، آزادی و مالکیت بر توسعه اقتصادی، نوعی کاربرد است؛ بنابراین، از این نظر ویژگی های مشترکی با دیگر انواع کاربردها مانند اخلاق زیستی، اخلاق پزشکی، اخلاق مهندسی و اخلاق رسانه ای دارد (۱۵). توسعه اقتصادی ناشی از نظام حقوق مالکیت و آزادی اقتصادی و اخلاق که در عمل موجب افزایش ثروت و رفاه و کاهش فقر در جامعه می شود، به قدری اقتصاددانان را شگفته خود کرد که موضوع اخلاق در اندیشه آنها تحت الشعاع کارایی قرار گرفت.

بنابراین به صورت چارچوب مفهومی، تأکید بیش تری روی سازماندهی اخلاق و مالکیت و آزادی اقتصادی و نوع ارتباط آن با توسعه اقتصادی ترسیم می شود. در این مقاله به سبب چارچوب مفهومی، فقط یک اصطلاح کلیدی، یعنی توسعه اقتصادی تعریف شده است. گرچه این مفهوم، دامنه هنجارها و ارزش های اخلاقی را به طور کامل نمی پوشاند، در عین حال یک باور کلیدی در اخلاقیات و مالکیت و آزادی اقتصادی معاصر است و هر دو جنبه پیچیده تجربی و نظری را در بر می گیرد (۱۶). هر اندازه دامنه آزادی اقتصادی بیش تر باشد، دامنه توسعه یافتگی^۶ بیش تر می شود؛ بنابراین، نشان دادن اصل اخلاقی، این است که بتوان دامنه آزادی عوامل اقتصادی و محدودیت هایی را که در این دامنه دارند و برای تخصیص محیط کسب و کار^۷ بسیار مهم است، تعیین کرد. این باور عینی از دامنه آزادی به برداشت و درک محققان و

شاخص فساد اخلاقی^{۱۵} (COR): این شاخص، تقریبی از هزینه مبادلات ناشی از فساد اخلاقی و ریسک سیاسی است که با استفاده از ترکیبی از رشوه خواری ادارات دولتی، بازپرداخت های خریدهای عمومی، اختلاس در بودجه عمومی، احتمال تغییر در حکومت و تلاش های مبارزه با فساد محاسبه می شود. این شاخص هر دو امور اجرایی و سیاسی در امر فساد را در بر دارد و بین ۱ (بیشترین فساد) تا ۱۰۰ (کمترین فساد) رتبه بندی شده است. فساد ضمن افزایش هزینه فعالیت تجاری، فرآیند گرفتن مجوزهای تجاری لازم برای عملیات در اقتصاد میزبان را افزایش دهد (۲۰).

شاخص آزادی اقتصادی (EF): اساس آزادی اقتصادی انتخاب شخصی، مبادله اختیاری، آزادی ورود و رقابت در بازارها و امنیت مالکیت شخصی است. در این بخش امتیاز هر شاخص فرعی در فاصله ۰ تا ۱۰۰ درصد تعیین می شود و کسب امتیاز بالاتر به معنی آزادی بیشتر است (۲۱).

شاخص حقوق مالکیت بین المللی^{۱۱} (IPRI) شاخصی است که کشورهای دنیا را از لحاظ برخورداری از حقوق مالکیت (فیزیکی و فکری) با هم مقایسه می کند. برای رتبه بندی کلی، نمره ای از ۰ تا ۱۰ به هر کشور داده می شود. به گونه ای که نمره ۱۰ نشان دهنده بیشترین حمایت از حقوق مالکیت و صفر نشان دهنده کمترین حمایت از حقوق مالکیت می باشد. این شاخص متشکل از سه دسته از اجزای اساسی زیر است: الف) محیط حقوقی و سیاسی^{۱۲} (LP)، ب) حقوق مالکیت فیزیکی^{۱۳} (PPR)، ج) حقوق مالکیت فکری^{۱۴} (IPR) (۱۹).

جدول ۱: ساختار تشکیل دهنده شاخص بین المللی حقوق مالکیت (۱۹)

شاخص ها	محیط حقوقی و سیاسی	حقوق مالکیت فیزیکی	حقوق مالکیت فکری
۱.۳.۱	استقلال قوه قضائیه	حمایت از حقوق مالکیت فیزیکی	حمایت از حقوق مالکیت فکری
	حاکمیت قانون	ثبت اموال	حمایت از حق اختراع
	ثبات سیاسی	دسترسی به وام	بهره برداری غیر مجاز از آثار دیگران
	کنترل فساد		

جدول ۲: زیر گروه ها و مؤلفه های شاخص های آزادی اقتصادی (۲۱)

شاخص آزادی اقتصادی هریتیج	شاخص آزادی اقتصادی فریزر
آزادی از مداخله دولت ۱.مخارج دولتی به عنوان درصدی از GDP (الف) مصرف دولتی (ب) پرداخت های انتقالی دولت	اندازه دولت ۱.مخارج مصرفی دولت (درصدی از مخارج کل) ۲.پرداخت های انتقالی و یارانه ها (درصدی از GDP) ۳.مالکیت دولتی و سرمایه گذاری دولت نسبت به کل سرمایه گذاری ۴.بالاترین نرخ مالیات بر (الف) درآمد (ب) مزد و حقوق
آزادی مالیاتی ۱.بالاترین نرخ مالیات بر درآمد افراد ۲.بالاترین نرخ مالیات بر درآمد شرکت ها ۳.نسبت درآمدهای مالیاتی دولت به GDP	
آزادی تجاری ۱.میانگین وزنی تعرفه ها در کشور ۲.موانع غیر تعرفه ای * (محدودیت های مقداری، قیمتی، تنظیمی، گمرکی و ...)	آزادی تجارت بین المللی ۱.مالیات به عنوان درصدی از صادرات و واردات (الف) درآمد حاصل از مالیات تجاری (درصدی از بخش تجارت) (ب) متوسط نرخ های تعرفه (ج) انحراف قانونی تجارت ۲.موانع قانونی تجارت (الف) موانع غیر تعرفه ای * (ب) هزینه های صادرات و واردات ۳.اندازه بخش تجاری نسبت به اندازه مورد انتظار ۴.نرخ ارز بازار سیاه ۵.کنترل های بازار سرمایه بین المللی * (الف) محدودی های سرمایه گذاری و مالکیت خارجی * (ب) کنترل های سرمایه *
آزادی سرمایه گذاری ۱.قوانین سرمایه گذاری * ۲.تشویق سرمایه گذاری خارجی توسط دولت از طریق رفتار عادلانه با سرمایه گذاران * ۳.محدودیت های دسترسی به ارز خارجی * ۴.برخورد یکسان قانون با بنگاه های خارجی و داخلی * ۵.محدودیت های تحمیلی دولت بر انتقالات سرمایه * ۶.بسته بودن صنایع خاص بر روی سرمایه گذاری خارجی به دلیل امنیت ملی *	
مالکیت ۱. میزان حمایت قانونی از دارایی های فردی و تلاش دولت	ساختار قانونی و امنیت ۱.استقلال قضایی *

۲. عدالت قضایی* ۳. حمایت از حقوق مالکیت* ۴. دخالت نهادهای نظامی در اجرای قانونی* ۵. یکپارچگی سیستم قانونگذاری* ۶. اجرای قانونی قراردادها* ۷. محدودیت های قانونی فروش دارایی حقیقی*	در جهت اجرایی نمودن آن* ۲. میزان مصادره دارایی ها توسط سیستم قضایی* ۳. استقلال دستگاه قضایی* ۴. فساد در دستگاه قضایی* ۵. شرایط قراردادها*
دسترسی به پول سالم ۱. رشد پول ۲. انحراف معیار تورم ۳. تورم سال های اخیر ۴. آزادی داشتن حساب بانکی خارجی*	آزادی پولی ۱. میانگین نرخ تورم سه سال اخیر ۲. کنترل های قیمتی (نظیر پرداخت یارانه)*
مقررات بازار اعتبار ۱. امکان رقابت بانک خارجی با داخلی* ۲. محدودیت اعتبارات بخش خصوصی* ۳. کنترل های نرخ بهره (نرخ بهره واقعی منفی)	آزادی مالی : ۱. گستره مقررات دولتی در رابطه با خدمات مالی* ۲. میزان دخالت دولت در سیستم بانکی و سایر خدمات مالی* ۳. سختی بازگشایی و عملکرد بنگاه های خدماتی مالی (برای داخل و خارج)* ۴. میزان تاثیر گذاری دولت ها در تخصیص اعتبارات*
مقررات کسب و کار ۱. هزینه اظهار نامه مالیاتی (زمان صرف شده) ۲. کنترل های قیمتی* ۳. ملزومات مدیریتی* ۴. هزینه های بوروکراسی* ۵. شروع کسب و کار* ۶. محدودیت های اخذ مجوز* ۷. رشوه*	آزادی کسب و کار شروع کسب و کار: ۱. مراحل* (تعداد) ۲. مدت زمان* (روز) ۳. هزینه* (درصد از درآمد ناخالص ملی سرانه) ۴. حداقل سرمایه مورد نیاز* (درصدی از درآمد ناخالص ملی سرانه) کسب مجوز مورد نیاز : ۱. مراحل* (تعداد) ۲. زمان* ۳. هزینه* (درصدی از درآمد ناخالص ملی سرانه) انحلال شرکت ها : ۱. زمان* ۲. هزینه* (درصدی از دارایی) ۳. نرخ برگشت سرمایه به دلار*
مقررات بازار نیروی کار ۱. حداقل دستمزد ۲. مقررات استخدام و اخراج* ۳. اتحادیه های کارگری* ۴. قدرت تصمیم گیری بنگاه در مورد هزینه استخدام* ۵. قدرت تصمیم گیری بنگاه در مورد هزینه اخراج* ۶. نظام وظیفه*	آزادی از فساد ۱. درجه فساد کشور
آزادی نیروی کار ۱. نسبت حداقل دستمزد به متوسط ارزش افزوده هر کارگر ۲. موانع استخدام نیروی کار جدید* ۳. انعطاف در ساعات کاری* ۴. سختی اخراج نیروی کار* ۵. عملکرد اتحادیه ها* ۶. هزینه های غیر دستمزدی نیروی کار*	

در بسیاری از مدل ها، تاثیر گذاری متغیرهای توضیحی با تاخیرهای قابل توجهی مواجه اند. اثرات تاخیری بیانگر آن است که اگر مقدار X امروز تغییر کند، اثر آن در امروز و روزهای آینده ظاهر خواهد شد. مدلی هایی که برای بررسی اثرات تاخیری ارائه می شوند، معروف به مدل های با وقفه توزیعی (Distributed Lag) هستند که یکی از جدیدترین روش ها برای این بررسی ها، روش خود توضیح با وقفه های

در این تحقیق نمونه بین سال های ۲۰۰۸-۲۰۱۷ انتخاب شده است. همچنین به منظور جمع آوری داده های مورد نیاز از داده های بانک جهانی (اندازه گیری مقررات محیط کسب و کار) و موسسه بین المللی شفافیت، موسسه فریزر و هریج استفاده شده است. برای برآورد مدل از نظر اجرا و آماری از مدل خودرگرسیون و توزیع با وقفه با استفاده از نرم افزار ایویوز و میکروفیت به تخمین مدل پرداخته خواهد شد.

توزیعی^{۱۶} یا ARDL است. به طور کلی الگوی پویا، الگویی است که در آن وقفه‌های متغیرها، همانند رابطه (۱) وارد شوند.

(۱)

برای کاهش تورش مربوط به برآورد ضرایب الگو در نمونه‌های کوچک، بهتر است تا حد امکان از الگویی استفاده خود که تعداد وقفه‌های زیادی برای متغیرها، همانند رابطه (۱) در نظر بگیرد.

$$\phi(L, P)Y_t = \sum_{i=1}^k b_i(L, q_i)X_{it} + c'w_t + u_t$$

در روابط بالا Y_t متغیر وابسته و X_{it} متغیرهای مستقل هستند. جمله L عملگر وقفه و w_t برداری $S \times 1$ است که نمایانگر متغیرهای از پیش تعیین شده در مدل شامل عرض از مبدأ، متغیرهای مجازی، روند زمانی و سایر متغیرهای برون‌زا است. P تعداد وقفه‌های به کار رفته برای متغیر وابسته و q تعداد وقفه‌های مورد استفاده برای متغیرهای مستقل (X_{it}) می باشد. الگوی فوق یک الگوی خود توضیحی با وقفه‌های توزیعی (ARDL) نام دارد، که در آن:

$$\phi(L, P) = 1 - \phi_1 L - \phi_2 L^2 - \dots - \phi_p L^p$$

$$b_i(L, q_i) = b_{i0} + b_{i1}L + \dots + b_{iq_i}L^{q_i}$$

تعداد وقفه‌های بهینه برای هریک از متغیرهای توضیحی را می‌توان با کمک یکی از ضوابط آکائیک (AIC)، شوارتز-بیزین (SBC)، حنان-کوئین (HQC) و یا ضریب تعیین تعدیل شده تعیین کرد. معمولاً در نمونه‌های کمتر از ۱۰۰، از معیار شوارتز-بیزین استفاده می‌شود، تا درجه آزادی زیادی از بین نرود. این معیار در تعیین وقفه‌ها صرفه جویی می‌نماید و در نتیجه، تخمین از درجه آزادی بیشتری برخوردار خواهد بود. برای محاسبه ضرایب بلندمدت مدل، از همان مدل پویا استفاده می‌شود. ضرایب بلندمدت مربوط به متغیرهای X از این رابطه به دست می‌آیند:

$$\theta_i = \frac{\hat{b}_i(L, q_i)}{1 - \hat{\phi}(L, p)} = \frac{\hat{b}_{i0} + \hat{b}_{i1}L + \dots + \hat{b}_{iq_i}L^{q_i}}{1 - \hat{\phi}_1 - \hat{\phi}_2 - \dots - \hat{\phi}_p}, i = 1, 2, \dots, k$$

از رابطه (۵)، مقدار آماره t مربوط به ضریب محاسبه شده بلندمدت نیز قابل محاسبه است. پژوهشگران نشان می‌دهند که آماره‌های t از این نوع، دارای توزیع نرمال حدی معمول هستند و آزمون t بر اساس کمیت‌های بحرانی معمول از توان خوبی برخوردار است. بنابراین به کمک θ_i می‌توان آزمون‌های معتبری را در مورد وجود رابطه بلندمدت انجام داد. در روش ARDL برای تخمین رابطه بلند مدت می‌توان از روش دو مرحله‌ای به نحو زیر استفاده کرد. در مرحله اول وجود ارتباط بلند مدت بین متغیرهای تحت بررسی آزمون می‌شود. در این مرحله، برای بررسی اینکه رابطه بلندمدت حاصل از این روش، کاذب نیست، دو راه وجود دارد: در روش اول پس از تخمین مدل پویای ARDL فرضیه زیر مورد آزمون قرار می‌گیرد:

$$H_0: \sum_{i=1}^p \phi_i - 1 \geq 0$$

$$H_a: \sum_{i=1}^p \phi_i - 1 < 0$$

فرضیه صفر بیانگر عدم وجود همجمعی یا رابطه بلندمدت است. برای انجام آزمون مورد نظر که توسط بنرجی، ارائه شده است، باید عدد یک از مجموع ضرایب با وقفه متغیر وابسته کسر و بر مجموع انحراف معیار ضرایب مذکور تقسیم شود که آماره آزمون از نوع آماره t حاصل می‌شود.

$$t = \frac{\sum_{i=1}^p \hat{\phi}_i - 1}{\sum_{i=1}^p S_{\hat{\phi}_i}}$$

اگر قدرمطلق آماره t به دست آمده از قدرمطلق مقادیر بحرانی ارایه شده توسط بنرجی، دولاو و مستر در سطح اطمینان ۹۵٪ بزرگ تر باشد، فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود همجمعی رد شده و وجود رابطه بلندمدت پذیرفته می‌شود. روش دوم که توسط پسران و شین ارایه شده است، وجود رابطه بلندمدت بین متغیرهای تحت بررسی به وسیله محاسبه آماره F برای آزمون معنی‌داری سطوح باوقفه متغیرها در فرم تصحیح خطا مورد بررسی قرار می‌گیرد.

یافته ها

قبل از تحلیل‌های هم انباشتگی ابتدا مانا یا مانا نبودن کلیه متغیرهای مدل به وسیله روش الیوت-روتنبرگ-استاک آزمون می‌شود. همانطور که در جدول ۳ ملاحظه می‌گردد، مطابق روش الیوت-روتنبرگ-استاک، کلیه متغیرها در تمامی مقادیر بحرانی در سطح مانا می‌باشند.

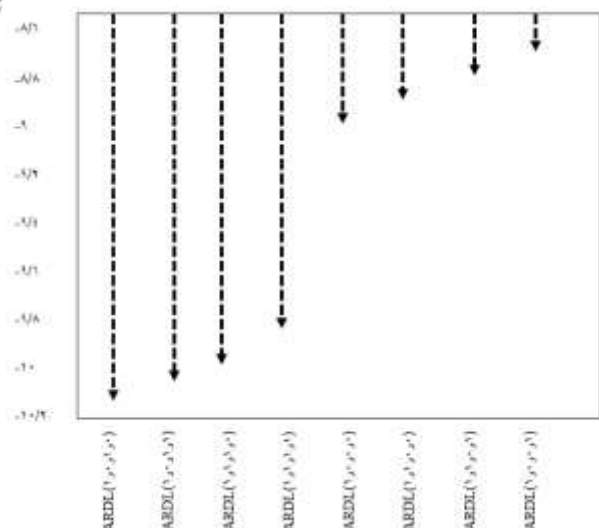
جدول ۳: آزمون ریشه واحد الیوت-روتنبرگ-استاک (همراه با عرض از مبدأ و روند زمانی)

متغیر	آماره بحرانی	مقدار بحرانی ۱٪	مقدار بحرانی ۵٪	مقدار بحرانی ۱۰٪
HDI	۷۵/۳۹	۴/۲۲	۵/۷۲	۶/۷۷
IPRI	۱۸/۹۷	۴/۲۲	۵/۷۲	۶/۷۷
COR	۳۳/۰۳	۴/۲۲	۵/۷۲	۶/۷۷
EF	۳۹۲/۳۸	۴/۲۲	۵/۷۲	۶/۷۷

همچنین با توجه به جدول ۴، آزمون هم انباشتگی مک-کینون انجام گرفت که مشخص شد مکانیسم تصحیح خطا یک رابطه بلند مدت را تضمین می‌کند.

جدول ۴: آزمون هم انباشتگی مک-کینون

متغیر	آماره tau	درصد احتمال	آماره z	درصد احتمال
HDI	-۳/۱۸	۰/۴۴	-۱۲/۵۹	۰/۰۴

نگاره ۱: وقفه های بهینه مدل ARDL

با توجه به نتایج، مشاهده می‌شود که تمام ضرایب از لحاظ آماری معنادار و علامت آنها منطبق بر تئوری است. آماره مربوط به ضریب تعیین و t نشان از تصریح مناسب مدل دارد. با توجه به اینکه در الگوی برآورد شده، متغیر وابسته با وقفه در سمت راست معادله ظاهر شده است، آماره دوربین واتسون نمی‌تواند برای آزمون مشکل خودهمبستگی بین پسماندها استفاده شود. در این حالت، از آماره h دوربین استفاده می‌شود. طبق آماره این آزمون، فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود خودهمبستگی بین پسماندها پذیرفته می‌شود. که در جدول ۶ هم مشخص است.

IPRI	-۵/۰۲	۰/۰۸	-۱۳/۵۴	۰/۰۰۷
COR	-۴/۴۱	۰/۱۴	-۱۲/۳۳	۰/۰۶۷۷
EF	-۳/۹۳	۰/۲۳	-۱۳/۱۸	۰/۰۰۷

برخی روش‌ها به دلیل در نظر نگرفتن واکنش پویای کوتاه مدت موجود بین متغیرها از اعتبار لازم برخوردار نیستند زیرا برآوردهای آن‌ها بدون تورش نیستند. به همین دلیل استفاده از الگوهایی که پویایی کوتاه مدت را در خود داشته باشند و منجر به برآورد دقیق‌تر از الگو شوند مورد توجه قرار می‌گیرند. الگوی ARDL روشی است که پویایی کوتاه مدت بین متغیرها را در نظر گرفته و رابطه بلند مدت را نیز برآورد می‌کند که به صورت جدول ۵ و مدل $ARDL(1,0,1,0)$ تخمین زده شده است.

جدول ۵: تخمین مدل $ARDL(1,0,1,0)$

متغیرها	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	درصد احتمال
HDI(-1)	۰/۲۵۸۶۹۲	۰/۰۶۷۳۳۸	۳/۸۴۱۶۹۸	۰/۰۳۱۱
IPRI	۰/۰۴۷۳۰۴	۰/۰۱۶۶۱۴	۲/۸۴۷۳۷۸	۰/۰۶۵۳
COR	-۰/۰۰۳۲۸۳	۰/۰۰۰۹۹۰	-۳/۳۱۵۵۵۱	۰/۰۴۵۲
COR(-1)	-۰/۰۰۲۵۷۲	۰/۰۰۰۸۵۶	-۳/۰۰۴۲۲۱	۰/۰۵۷۵
EF	۰/۱۹۵۱۳۷	۰/۰۳۲۰۵۷	۳/۰۸۷۱۹۷	۰/۰۰۸۹
C	-۰/۱۰۹۷۹۷	۰/۰۱۸۸۸۲	-۵/۸۱۴۸۴۷	۰/۰۱۰۱
R-squared= ۰/۹۹				Durbins h-st= -۱/۰۸(۰/۳۱)

با توجه به اینکه مدل $ARDL(1,0,1,0)$ از بین تمامی متغیرها دارای کمترین خطای آکاییک-شوارتز است و دارای بهترین وقفه بهینه می‌باشد از این رو این مدل انتخاب شد که در نگاره ۱ قابل تشخیص است.

جدول ۶: عدم وجود خودهمبستگی بین پسماندها

همبستگی	همبستگی جزئی	درصد احتمال	آماره Q-STAT	آماره PAC	آماره AC
۰/۰۵۴	۳/۷۲۳۷	-۰/۵۴۹	-۰/۵۴۹	-۰/۵۴۹	-۰/۵۴۹
۰/۱۲۴	۴/۱۷۶۲	-۰/۶۸۶	-۰/۶۸۶	-۰/۶۸۶	-۰/۶۸۶
۰/۰۶۸	۷/۱۲۸۰	-۰/۳۲۲	-۰/۳۲۲	-۰/۳۲۲	-۰/۳۲۲
۰/۰۷۵	۸/۵۰۶۰	-۰/۳۹۷	-۰/۳۹۷	-۰/۳۹۷	-۰/۳۹۷
۰/۱۱۸	۸/۷۸۴۵	-۰/۰۱۹	-۰/۰۱۹	-۰/۰۱۹	-۰/۰۱۹
۰/۱۸۴	۸/۸۲۱۰	-۰/۰۳۶	-۰/۰۳۶	-۰/۰۳۶	-۰/۰۳۶
۰/۲۶۵	۸/۸۳۰۷	-۰/۱۴۷	-۰/۱۴۷	-۰/۱۴۷	-۰/۱۴۷
۰/۳۵۶	۸/۸۳۹۵	-۰/۰۶۶	-۰/۰۶۶	-۰/۰۶۶	-۰/۰۶۶

سطح بحرانی مشخص شده، وجود رابطه تعادلی بلند مدت و هم انباشتگی تایید می‌شود که در جدول ۶ قابل مشاهده می‌باشد.

از دیگر مزیت‌های برآورد الگوی پویا این است که می‌توان به وجود رابطه بلندمدت بین متغیرها پی برد. برای این منظور رابطه بلند مدت بر اساس آزمون F-Bounds مورد سنجش قرار می‌گیرد که با توجه به

جدول ۶: نتایج حاصل از برآورد الگوی بلند مدت

متغیرها	ضرائب	انحراف معیار	آماره t	درصد احتمال
IPRI	۰/۰۶۳۸۱۲	۰/۰۱۹۷۰۵	۳/۲۳۸۳۸۸	۰/۰۴۷۹
COR	-۰/۰۰۷۸۹۸	۰/۰۰۱۹۶۷	-۴/۰۱۴۷۸۶	۰/۰۲۷۷
EF	۰/۲۶۳۲۳۳	۰/۰۲۴۶۱۲	۱۰/۶۹۵۱۴	۰/۰۰۱۷
C	-۰/۱۴۸۱۱۲	۰/۰۲۵۹۲۷	-۵/۷۱۲۶۰۲	۰/۰۱۰۶
آزمون F-Bounds				
آماره F	مقدار بحرانی ۱٪	مقدار بحرانی ۵٪	مقدار بحرانی ۱۰٪	
۸۵/۹۶۵۲۱	۳/۶۵	۲/۷۹	۲/۳۷	

با اثبات رابطه هم انباشتگی و آزمون F-Bounds، امکان برآورد الگوی تصحیح خطا فراهم می‌شود که در جدول ۷ گزارش شده است.

جدول ۷: نتایج حاصل از برآورد الگوی تصحیح خطا

متغیرها	ضرائب	انحراف معیار	آماره t	درصد احتمال
dIPRI	۰/۰۴۷۳۰۴	۰/۰۱۶۶۱۴	۲/۸۴۷۳	۰/۰۴۷
dCOR	-۰/۰۰۳۲۸۲۶	۰/۰۰۰۹۹۰۱	-۳/۳۱۵۶	۰/۰۳۰
dEF	۰/۱۹۵۱۴	۰/۰۳۲۰۵۷	۶/۰۸۷۲	۰/۰۰۴
Ecm(-1)	-۰/۷۴۱۳۱	۰/۰۶۷۳۳۸	-۱۱/۰۰۸۸	۰/۰۰۰

بحث

یافته‌های پژوهش حاکی از آن است کلیه متغیرها در تمامی مقادیر بحرانی در سطح مانا هستند و متغیرها تحت تاثیر شوک‌های دائمی قرار ندارند و روند خطی مشخصی را دارند. همچنین بر اساس قضیه گرنجر، رابطه تعادلی بلندمدت، مستلزم وجود مکانیسم یا الگوهای تصحیح خطا است، در واقع تصحیح خطا حصول رابطه بلندمدت را تضمین می‌کند که در این پژوهش رابطه بلندمدت تایید گردید و مشخص می‌کند هر یک از متغیرهای دستگاه نسبت به عدم تعادل تعدیل می‌شوند. بعد از آن نتایج حاصل از برآورد مدل مشخص کرد تمام ضرایب از نظر آماری معنادار هستند. تفسیر نتایج بدین صورت است که اگر توسعه اقتصادی با وقفه، حقوق مالکیت و آزادی واحد افزایش یابند منجر به افزایش به ترتیب ۰/۲۵۸۶۹۲، ۰/۰۴۷۳۰۴، و ۰/۱۹۵۱۳۷ توسعه می‌شوند. همچنین افزایش ۱ واحدی فساد اخلاقی و فساد اخلاقی با وقفه به ترتیب منجر به کاهش به ترتیب ۰/۰۰۳۲۸۳ و ۰/۰۰۲۵۷۲، توسعه اقتصادی می‌شود. همچنین با توجه به معیار آکایک-شوارتز که خطای تخمین را نشان می‌دهد، مشخص شد مدل $ARDL(1,0,1,0)$ بهترین مدل ممکن از نظر وقفه بهینه می‌باشد از این رو این مدل انتخاب گردید که دارای عدم وجود خودهمبستگی پسماندها نیز می‌باشد. همچنین نتایج حاصل از برآورد الگوی رابطه بلندمدت حاکی از آنست که حقوق مالکیت دارای کشش ۰/۰۶۳۸۱۲ نسبت به توسعه اقتصادی است یعنی یک درصد تغییر یا رشد در حقوق مالکیت منجر به افزایش ۰/۰۶۳۸۱۲ درصدی توسعه اقتصادی می‌شود. همچنین کشش دیگر متغیرها از قبیل فساد اخلاقی و آزادی اقتصادی نیز به ترتیب برابر با ۰/۰۰۷۸۹۸ و ۰/۲۶۳۲۳۳ و نسبت به توسعه اقتصادی است. یک درصد رشد در فساد

اخلاقی و آزادی اقتصادی به ترتیب منجر به کاهش ۰/۰۰۷۸۹۸ درصدی و افزایش ۰/۲۶۳۲۳۳ درصدی در توسعه اقتصادی در بلندمدت می‌شود. با استفاده از نتایج حاصل از برآورد الگوی تصحیح خطا می‌توان تاثیر معنی دار و مثبت حقوق مالکیت و آزادی اقتصادی و تاثیر منفی فساد اخلاقی بر توسعه را نتیجه گرفت. ضریب تصحیح خطا برابر با مقدار ۰/۷۴۱۳۱- است که نشان دهنده این است که در هر دوره ۷۵ درصد شوک وارده در کوتاه مدت به سمت مقادیر بلندمدت تعدیل می‌یابد و این سرعت تعدیل مناسب است و تقریباً در ۱/۵ دوره، اثر شوک‌های وارده تعدیل می‌شود.

با توجه به نتایج به دست آمده مشخص می‌شود که فرضیه تحقیق پذیرفته شده است و ارتباط اخلاقی، حقوق مالکیت و آزادی اقتصادی بر توسعه اقتصادی با یک همپوشانی قوی مورد تایید است و نشان می‌دهد در ایران بین این شاخص‌ها و توسعه اقتصادی ارتباط معنی‌داری وجود دارد. این یافته با پژوهش‌های پژوهشگران همسو می‌باشد (۷، ۱۰، ۱۲، ۱۹). همچنین شواهد زیادی وجود دارد که این ارتباط چند طرفه را نشان می‌دهد (۲۲، ۲۳، ۲۴). از جمله محدودیت‌های این تحقیق سال‌های تحقیق می‌باشد چرا که قبل از سال ۲۰۰۸ جمع آوری آمار ایران در بسیاری از شاخص‌های تحقیق غیر قابل جمع آوری می‌باشد و پیشنهاد می‌شود این مدل در سطح منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای بین کشورها از طریق مدل‌های ترکیبی تخمین زده شود و تفاوت کشور ایران با سایر کشورها مشخص شود و همچنین یک مدل بین المللی بدست آید.

نتیجه گیری

رابطه اخلاقی و اقتصاد از موضوع‌های مورد بررسی در بحث‌های امروز علوم انسانی است. فساد اخلاقی در هر جامعه‌ای، با هر نوع پیش و حکمرانی، اعم از دموکراسی، دیکتاتوری یا اقتصاد آزاد، واقعیتی غیر قابل انکار است که تنها در میزان و حدود آن تفاوت وجود دارد. در این صورت، درک بسیار غنی‌تری از اخلاق و توسعه پدید می‌آید که به پیچیدگی حقوق مالکیت و آزادی اقتصادی نزدیک‌تر است و بهتر می‌تواند رهنمودهای اخلاقی را برای انجام عملی کار تجاری تدارک ببیند. بررسی عوامل مؤثر بر توسعه جوامع و تعیین عناصر اساسی آن، دغدغه‌ای است که شناخت آنها به ویژه برای جوامع توسعه نیافته و یا کمتر توسعه یافته، اهمیتی حیاتی دارد چرا که اتخاذ راهبردهای توسعه یافتگی بدون شناخت مولفه‌های مزبور، غیرممکن می‌نماید. از جمله عناصر مؤثر بر توسعه یافتگی که مورد توجه جامعه‌شناسان و اقتصاد دانان قرار گرفته است بررسی نقش و میزان تاثیر اخلاق، مالکیت و آزادی اقتصادی است. میزان مفاسد اقتصادی و عدم آزادی اقتصادی از جمله مشهورترین و فراگیرترین مولفه‌های تاثیرگذار بر توسعه اقتصادی است. حقوق مالکیت و فساد اخلاقی محصول کنش جمعی است و بیان کننده حق نفع یا ضرر زدن به خود یا دیگران است همواره اطلاعات نقش مهمی در حقوق مالکیت و مخاطرات اخلاقی ایفا می‌کند. وجود رفتار نامشهود و عدم آزادی اقتصادی می‌تواند باعث شود رفتارهایی در جامعه انجام شود که به نفع مردم نیست. در این حالت، مخاطرات اخلاقی شکل می‌گیرد، بازار دچار شکست می‌شود و اقتصاد روبه رکود می‌رود. شاخص‌های مخاطرات اخلاقی و حقوق مالکیت بحث‌های مهمی در اقتصاد هستند. اگر مخاطرات اخلاقی کنترل نشود، ریسک‌پذیری افزایش می‌یابد. در جامعه‌ای که ریسک‌پذیری بدون کنترل و محاسبه افزایش یابد، اقتصاد کشور به طرف بحران‌های مالی شدید حرکت می‌کند و با عدم توسعه یافتگی مواجه می‌شود. باید توجه داشت توسعه در یک فرایند و سیر تاریخی رخ خواهد داد و برای رسیدن به یک توسعه همه جانبه و موازی باید تمامی نگاه‌های متفاوت را در یک قالب جمع نمود و در یک بستر برای رسیدن به نقطه مقصود به کار برد. ابتدا باید فرهنگ و ارزش‌های اخلاقی اقتصاد را طی نمود سپس در محیط توسعه‌ای همراه با آزادی اقتصادی به توسعه دست یافت. بر اساس پژوهش به منظور رسیدن به توسعه، لزوم توجه به فساد، حقوق مالکیت و آزادی اقتصاد که از نبود اخلاق اقتصادی سرچشمه می‌گیرد احساس می‌شود.

ملاحظه‌های اخلاقی

در این پژوهش با معرفی منابع مورد استفاده، اصل اخلاقی امانت داری علمی رعایت و حق معنوی مولفین آثار محترم شمرده شده است و سایر اصول اخلاقی علمی همچون رازداری رعایت شده است.

واژه نامه

1. Competitive Markets	بازارهای رقابتی
2. Developed Countries	کشورهای توسعه یافته
3. Free Flow of Economy	جریان آزاد اقتصاد
4. Public Interest	منافع عمومی
5. Market Failure	شکست بازار
6. Development	توسعه یافتگی
7. Business Environment	محیط کسب و کار
8. Social Welfare	رفاه اجتماعی
9. Economic Development	توسعه اقتصادی
10. Human Development Index	شاخص توسعه انسانی
11. International Property Rights Index	شاخص حقوق مالکیت بین المللی
12. Legal and Political Environment	محیط حقوقی و سیاسی
13. Physical Property Rights	حقوق مالکیت فیزیکی
14. Intellectual Property Rights	حقوق مالکیت فکری
15. Corruption Index	شاخص فساد اخلاقی
16. Autoregressive Distributed Lag	خود توضیح با وقفه های توزیعی

References

1. Woods T. (2005). The church and the market. 1st ed. London: Lexington Books. Pp.45-73.
2. Rothard M. (1991). Economistes ET charlatans. 2nd ed. Paris: Les Belles Lettres. Pp.30-34.
3. Ahmadian M. (2011). A review of the experiences of some countries in the business environment. Business Environment; (11082): 16-18. (In Persian).
4. Meidary A. (2008). Measuring and improving the business environment. Tehran: Press Organization (SID). Pp. 50-90. (In Persian).
5. Yousefi I. (2007). Professional ethics in the relationship between solicitors. Ethics in Science and Technology; 2(3& 4):10-24. (In Persian).
6. Kian Poor S. (2012). Economic crisis. 1st Ed. Tehran: Press Andishe Yaran. Pp. 50-110. (In Persian).
7. Kianpoor S. (2014). The impact between ethics and business environment and economic development. Ethics in Science and Technology; 2 (2): 21-29. (In Persian).
8. Carrol A. (1989). Business and society: ethics and stakeholder management. Cincinnati/Ohio: South Western Publication. Pp.30-33.
9. Brunetti A, Kisunko G, Weder B. (1998). Credibility of rules and economic growth: evidence from a worldwide survey of the private sector. USA: World Bank Publication. Pp.150-270.

- Comprehensive Publications. Pp. 2-110. (In Persian).
19. Kian Poor S. (2013). The foundations of property rights and its moral implications. *Ethics in Science and Technology*; 10 (3): 9-20. (In Persian).
 20. Transparency International. (2017). Transparency international condemns threats against member of Dominican rep. Available at: <http://www.transparency.org>. Accessed: 10 Feb 2017.
 21. Kian Poor S. (2012). Business environment in iran case study of economic risk and risk. *Political & Economic Ettelaat*; (290):110-120. (In Persian).
 22. Mohamadzade I. (2016). The effect of economic freedom on the development of entrepreneurship in selected countries. *Entrepreneurship Development Journal*; 9(2): 357-376. (In Persian).
 23. Heidari R. (2015). Impact of economic freedom indicators on corruption in developing countries with emphasis on Iran. *Commercial Reviews*; 11(61):83-96. (In Persian).
 24. Valibeigi H, Panahi F. (2010). Iran's position in the global economy in selected countries (in terms of human development indicators, economic freedom and business environment). *Business Studies*; 4 (43): 42-27.(In Persian).
 10. Carroll A. (1989). *Business and society: ethics and stakeholder management*. Cincinnati/Ohio: South Western Publication.
 11. Barney JB, Griffin RW. (1992). *The management of organizations: strategy, structure, behavior*. Boston: Houghton Mifflin. Pp.150-155.
 12. Markaz A. (2015). The concept of restrictive regulations and explain its impact on the business environment. *House and Strategy*; 3 (87): 200-163.
 13. Tapscott D, lowy A. (1998). *Blueprint to the digital economy*. USA: E-Business Publications. Pp. 50-60.
 14. Mathews M. (1987). Codes of ethics, organizational behaviour and misbehaviour research in corporate social performance and policy. *Empirical Studies of Business Ethics and Values*; (19): 107-130.
 15. Lewis A. (1990). Education and the environment. *Phi Delta Kappa*; 580-581.
 16. Márton M. (1999). K vzťahu ekonomického a etického. *Nitra: ff ukf*. Pp.3-18. (In Germany).
 17. Haji Heydari N, Javadein R. (2011). Development and change in business model using system dynamics approach. *Journal of Management Sciences in Iran*; 6 (21): 17-1. (In Persian).
 18. Kian Poor S. (2015). *Measuring and improving the business environment*. 1st ed. Tehran: Hegmataneh